

ผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้อย่างมีความสุขเชิงพุทธบูรณาการ
ในการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนวัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่

The Effectiveness of Buddhist Happy Learning Model
of Grade 6 Students at Suan Dok School, Chiang Mai Province

ฐิติรัตน์ วสิษฐ์พลพงษ์¹, วิโรจน์ อินทนนท์²

Thitirat Wasitphonphong¹, Viroj Inthanon²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่¹

คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus¹

Faculty of humanities, Chiang Mai University²

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความจากงานวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผลการศึกษา พบว่า แนวคิดและหลักการสำคัญของการเรียนรู้อย่างมีความสุข สอดคล้องตรงกับหลักสิกขา 3 ซึ่งหมายถึงการเรียนรู้ และหลักภาวนา 4 หมายถึง การพัฒนา ซึ่งหลักการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา 3 และหลักภาวนา 4 นั้น เป็นกระบวนการเดียวกัน สามารถสังเคราะห์เข้าด้วยกันได้ เป็นกายภาวนา และศีลภาวนา จัดเข้าในอภิสีลสิกขา ส่วนจิตภาวนาจัดเข้าในอภิจิตสิกขา และปัญญาภาวนา จัดเข้าในอภิปญญาสิกขา

จากผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้อย่างมีความสุขเชิงพุทธบูรณาการ มีกระบวนการเรียนรู้อย่างมีความสุขเชิงพุทธบูรณาการ 3 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 กระบวนการเรียนรู้อย่างมีความสุขตามหลักอิทธิบาท 4 รูปแบบที่ 2 กระบวนการเรียนรู้อย่างมีความสุขตามหลักกุฏฉิธรรม 4 และรูปแบบที่ 3 กระบวนการเรียนรู้อย่างมีความสุขตามหลักอริยสัจจ 4 กระบวนการเรียนรู้เหล่านี้ เมื่อศึกษาสังเคราะห์และประยุกต์เข้ากับการพัฒนาผู้เรียน ทำให้ได้กระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ปลุกใจใฝ่รู้ ขั้นที่ 2 เพียรรู้บากบั่น ขั้นที่ 3 ตั้งมั่นใส่ใจ ขั้นที่ 4 ใช้ดุลยพินิจแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ขั้นที่ 5 เน้นลงมือปฏิบัติ และขั้นที่ 6 วัดผลประเมินงาน

ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้อย่างมีความสุขเชิงพุทธบูรณาการที่ใช้

กับนักเรียนกลุ่มทดลอง พบว่า มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และจากผลการศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้อย่างมีความสุขของกลุ่มทดลองหลังเรียน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และจากผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนของกลุ่มทดลองหลังเรียน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และจากผลการจัดกิจกรรมนอกชั้นเรียนในชื่อว่า “โครงการหอมคุณธรรม วิถีพุทธ วิถีพอเพียง วิถีเวียงสวนดอก” ได้นำไปสู่การจัดส่งผลงานเข้าร่วมประกวดโครงการคุณธรรม ป.4 - ป.6 ของกระทรวงศึกษาธิการ

จากผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ระหว่างก่อนกับหลังการใช้รูปแบบการเรียนรู้อย่างมีความสุขเชิงพุทธบูรณาการของกลุ่มทดลอง พบว่า นักเรียนมีคะแนนสอบครั้งสุดท้ายสูงกว่าครั้งแรก หลังการจัดการเรียนการสอนรูปแบบการเรียนรู้อย่างมีความสุขเชิงพุทธบูรณาการของกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม

คำสำคัญ: การเรียนรู้อย่างมีความสุข; ความสุขเชิงพุทธบูรณาการ

Abstract

The research article was conducted by the Mixed Methods Research Design viz., the Qualitative Research, and the Experimental Research. The results revealed that the principle and its essence of the happy learning are accorded with the Threefold Learning or Sikkhàttaya and the principle of Bhàvanà: development. The both principles are considered as the same process and can be synthesized together, that is, the Kàya-bhàvanà: physical development and the Sàlabhàvanà: moral development, they are categorized in the Adhisàla-sikkhà: training in higher morality, while, the Citta-bhàvanà: emotional development is considered in the Adhicitta-sikkhà: training in higher mentality and Paṇḍà-bhàvanà: intellectual development is categorized in the Adhipaṇḍà sikkhà: training in higher wisdom.

The process of the Buddhist integrated of happy learning model consists of 3 models viz., 1) the process of happy learning based on the

Iddhipàda: path of accomplishment, 2) the process of happy learning based on the Vuóóhi -dhamma: virtues conducive to growth and 3) the process of happy learning based on the Ariyasacca: The Four Noble Truths. When the learning processes were synthesized and applied to the development of the students, it produced the 6 learning process viz., 1) Curiosity Aroused, 2) Perseverance, 3) Focused attention, 4) Exchange ideas upon the discretion, 5) Emphasis on performance and 6) Assessment of educational needs.

The experimental results of the effectiveness of Buddhist happy learning model, it was affected which higher than its standard. In the case of the behavioral study of happy learning, it was found at high level in overall. In addition, the activity outside classrooms, namely, ‘The Good Moral Project: Buddhist Way, Sufficient Path and Wieng Suan Dok’s lifestyle’, was sent to the Moral Project Contest of Grade 4 – 6 of the Ministry of Education.

From the results of the comparison of student learning achievement, before and after using the Buddhist Happy Learning Model of the experimental groups, it was found that students had their scores higher than the first time. It was indicated that the Buddhist Happy Learning Model of the experimental group had the learning achievement higher than the control group.

Keywords: Happy Learning; Buddhist Happy

บทนำ

การศึกษาไทยที่ผ่านมาประสบปัญหาความล้มเหลวและเป็นวิกฤตทางการศึกษาของประเทศ เนื่องจากการจัดระบบการศึกษาที่ทำให้เด็กมีเจตคติต่อการเรียนไปในทางลบ โดยมองว่าการเรียนไม่ใช่เรื่องสนุก ไม่มีความสุข ไม่น่าเรียน และยังการสอบเข้าในทุกระดับเน้นเฉพาะความจำ ก็ยิ่งเพิ่มความเครียดให้เด็กมากขึ้นจนเกิดวิกฤตเกี่ยวกับผู้เรียนและนับวันปัญหาเหล่านั้นจะรุนแรงมากยิ่งขึ้น (รุ่ง แก้วแดง, 2542: 2) ดังนั้น จึงควรที่จะปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนใหม่ จากการเรียนรู้แบบเคร่งเครียดที่มีความทุกข์มาเป็นการเรียน

ที่สนุกสนาน ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียน ดังที่ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2550: 122 – 123) กล่าวว่า “ตอนนี้เด็กจะเข้มแข็งยิ่งขึ้นไปอีกทั้งทางจิตใจและทางปัญญา ถ้าเราไม่สามารถพัฒนาเด็กถึงขั้นนี้ คือให้เด็กมีความสามารถที่จะมีความสุขจากการเรียนรู้หรือจากความสนองความใฝ่รู้ เด็กก็จะไม่สามารถก้าวไปสู่การศึกษาได้เลย”

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูผู้สอน จึงมีความประสงค์จะหาแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข จึงมีความสนใจในการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการเรียนรู้ที่มีความสุขเชิงพุทธรูปกับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 2 (ป.4 – ป.6) โดยผู้วิจัยมีเหตุผลที่จะเลือกศึกษากับกลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อายุระหว่าง 11 – 12 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงวัยตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) ที่ว่า เป็นขั้นปฏิบัติการของการคิดแบบนามธรรม (Formal operational period) มีอายุอยู่ในช่วง 11-15 ปี (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2536: 36 - 44) ในขั้นนี้พัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดของเด็กวัยนี้จะเริ่มคิดแบบผู้ใหญ่ ความคิดแบบเด็กจะสิ้นสุดลง เด็กจะสามารถที่จะคิดหาเหตุผลนอกเหนือไปจากข้อมูลที่มีอยู่ สามารถที่จะคิดแบบนักวิทยาศาสตร์ สามารถที่จะตั้งสมมุติฐานและทฤษฎี และมีความพอใจที่จะคิดพิจารณาเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่มีความเห็นส่วนตัว หรือสิ่งที่เป็นนามธรรม (Lall, G.R. and Lall, B.M., 1983: 45-54) ดังนั้น จะเห็นได้ว่า เป็นวัยที่มีความเหมาะสมในการศึกษาพัฒนาการสติปัญญาที่เกี่ยวข้องกับสังขารและความเชื่อทางศาสนาที่มีลักษณะความเป็นนามธรรม โดยใช้การวิจัยเชิงทดลองตามรูปแบบการเรียนรู้ที่มีความสุขเชิงพุทธรูปบูรณาการ เพื่อหาประสิทธิผลของรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ทั้งนี้เพื่อเสนอเป็นแนวทางการพัฒนาการศึกษาที่มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ และรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุขเชิงพุทธรูปบูรณาการ
2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ที่มีความสุขเชิงพุทธรูปบูรณาการ
3. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่มีความสุขเชิงพุทธรูปบูรณาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดสวนดอก ในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กับการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Design) โดยการทดลองกับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่เท่าเทียมกัน หรือ แบบสองกลุ่มวัดสองครั้ง (The Equivalent Control Group Design หรือ Two group Pretest-Posttest Design) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดสวนดอก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย กลุ่มทดลอง จำนวน 24 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 24 คน

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนรูปแบบการเรียนรู้ อย่างมีความสุขเชิงพุทธบูรณาการเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนมีพฤติกรรมทางกาย วาจาที่ดี สมรรถภาพจิต ได้แก่ มีความเพียรพยายาม มีเหตุมีผล และมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรมและมีสุขภาพจิตดี จึงส่งผลให้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นทุกหน่วยการเรียนรู้ มีรูปแบบที่สามารถจัดทำเป็นแผนผังสรุปได้ดังนี้

กระบวนการเรียนรู้		หลักพุทธบูรณาการ	
ปัจจัยการเรียนรู้อย่างมีความสุข	ครูผู้สอน ผู้เรียน	กัณยานมิตร	ปัจจัยการเรียนรู้เชิงพุทธ
	สื่อการเรียนรู้	ปรโตโฆสะ	
	การคิดวิเคราะห์	โยนิโสมนสิการ	

<p>การเรียนรู้อย่างมีความสุข</p>	<p>ขั้นที่ 1 ปลุกใจใฝ่รู้ ขั้นที่ 2 เพียรรู้บากบั่น ขั้นที่ 3 ตั้งมั่นใส่ใจ ขั้นที่ 4 ใช้ดุลยพินิจแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ขั้นที่ 5 เน้นลงมือปฏิบัติ ขั้นที่ 6 วัตถุประสงค์ประเมิณงาน</p>		<p>หลักอริยสัจจ 4 หลักอุทเทสิกธรรม 4 หลักอิทธิบาท 4</p>		<p>การเรียนรู้เชิงพุทธบูรณาการ</p>
	<p>การพัฒนาพฤติกรรม (อริสีลสิกขา)</p>	<p>การพัฒนาอารมณ์ (อริจิตสิกขา)</p>		<p>การเรียนรู้เชิงพุทธ</p>	
<p>พฤติกรรมการเรียนรู้อย่างมีความสุข</p>	<p>-พฤติกรรมการเรียนรู้ อย่างเป็นสุขของกลุ่มทดลอง -กิจกรรมการเรียนรู้ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) “โครงการ หอมคุณธรรม วิถีพุทธ วิถีพอเพียง วิถีเวียงสวนดอก”</p>	<p>ความสุขทางกายภาพ (ภาวิตกายหรือกายภาวนา)</p>	<p>ความสุขจากทางอารมณ์ (ภาวิตจิตหรือจิตภาวนา)</p>		<p>-ความพึงพอใจ ของผู้เรียนของกลุ่มทดลอง -ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่สูงขึ้นของกลุ่มทดลอง</p>
	<p>ความสุขของการอยู่ร่วมกันในสังคม (ภาวิตศีลหรือศีลภาวนา)</p>	<p>ความสุขในความรู้ (ภาวิตปัญญาหรือปัญญาภาวนา)</p>		<p>การเรียนรู้เชิงพุทธ</p>	
<p>ความสุขกายกสิสุข (ความสุขทางกาย)</p>		<p>การพัฒนาความรู้ (อริปัญญาสิกขา)</p>			<p>การเรียนรู้เชิงพุทธ</p>
<p>ความสุขกายกสิสุข (ความสุขทางกาย)</p>		<p>ความสุขเจตสิกสุข (ความสุขทางใจ)</p>		<p>การเรียนรู้เชิงพุทธ</p>	

จากแผนผังจะเห็นได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ของการใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่มีความสุขเชิงพุทธบูรณาการนั้น เกิดขึ้นจากการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข สอดคล้องกับการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับปัจจุบันที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง มีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ครูคือผู้สอนจึงเป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่มีความสุข คือ การเป็นกณยานมิตร และการจัดสภาพการเรียนการสอนให้มีบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ถือเป็นสื่อการเรียนรู้ (ปรโตโฆสะ) ทำให้นักเรียนรู้สึกเป็นอิสระ ได้เรียนรู้โดยวิธีการต่างๆ อย่างหลากหลาย ครูยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ทำให้เกิดการคิดวิเคราะห์ (โยนิโสมนสิการ) ซึ่งการสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่มีความสุข

บรรณานุกรม

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2550). **คู่มือชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร: เรื่องในมงคลวาร ครบรอบอายุ 80 ปี คุณจริยา ไชยันต์ ณ อยุธยา.**
- พระครูวินัยธรสมุทร ถาวรธมฺโม, ผศ.ดร. และคณะ. (2554). **การพัฒนาารูปแบบการเรียนรู้ อย่างมีความสุขเชิงพุทธ. สำนักบริหารโครงการวิจัยอุดมศึกษา และ พัฒนา มหาวิทยาลัย แห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ.**
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539) **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**
- วราศิริ วงศ์สุนทร. (2545). **การเรียนอย่างมีความสุข : การวิจัยรายกรณี ครุต้นแบบด้านการ เรียนการสอน วิชาภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.**
- รุ่ง แก้วแดง. (2542). **ปฏิวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : มติชน.**
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2536). **จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). **โครงการพัฒนาคุณภาพการเรียน การสอน: ทฤษฎีการ เรียนรู้อย่างมีความสุข ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลัก ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: ไอเดียสแควร์.**
- _____. (2532). **อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**
- Lall, G.R. and Lall. B.M.. (1983). **Ways children learn.** Illinois: Charles C. Thomas Publishers.
- Phelan, R. J.. (1999). **The relationship between student and teacher perceptions of the organization Climate of their school.** Dissertation Abstracts International.